

Sabemos, moitas veces, que os medios de comunicación nalgúns países, entre eles os Estados Unidos, están pendentes de presentar “a historia oficial” sen analizaren os feitos e os motivos. Con isto queremos dicir que prefiren, ou mesmo exixen, unha versión unificada dos acontecementos mundiais que, á vez, é unha visión que non lles faga cuestionar as condicións da súa sociedade, sobre todo o goberno e os valores que controlan esa sociedade.

A Nova Esquerda nos Estados Unidos

Onde está?

OS XORNAIS estabelecidos e as noticias da hora de ceas falan case ao unísono a respecto dos eventos e opinións, locais ou globais; rara vez expresan críticas duras dun goberno, malia ter este unha imaxe pouco favorable. Non é que non haxa expresións de inconformismo, mais inclusive cando os temas son de grande importancia, como o alto custo do seguro médico ou a perda de postos de traballo, a visión máis ampla, máis concreta e máis realista non se presenta. Houbo un certo rexeitamento do manexo inepto da inundación provocada polo furacán Katrina da axencia nacional, FEMA. Non obstante, para alén dunhas queixas por parte das vítimas, poderíase afirmar que a crítica máis dura foi a dunha canción baseada nun comentario improvisado do rapeiro Kanye West¹ e nunha canción de *Gold Digger*, co seu correspondente vídeo titulado *George Bush Don't Like Black People* [George Bush non gusta dos pretos],² foi amplamente difundida e escoitada, correndo por moitas das as canles populares do internet como *Youtube*. Outros lugares onde se atopan análises duras e irónicas son programas de humor como os de Jon Stewart³, Stephen Colbert⁴ ou *Saturday Night Live*⁵, un programa lonxevo, fundado en 1975, e recoñecido polo estilo e contido iconoclastas. Claramente existe, pois, un público interesado en non ler ou escoitar só a versión oficial da realidade.

A cuestión está en por qué os medios oficiais non fan caso ao sector do público que non cre e non quere aten-

der á información oficial e como atopan os disidentes á información que buscan. Malia o humor da televisión e algunha película como *"Outfoxed"*⁶, feita para mostrar o xeito en que a *Fox News Network* controla e moldea as noticias, tanta xente ve as noticias de *Fox* como a que ve *CNN* ou a que le o que presenta *USA Today*, un xornal que se distribúe moito nos hoteis, aeroportos e outros sitios públicos. As noticias das 6 da tarde e das 11 da noite seguen a ter un segmento cun nome semellante ao "Arredor do mundo en 80 segundos" de *Fox News*, con poucas noticias internacionais, ningunha con detalles. No entanto, cada 11 de setembro podemos ver un documental extenso sobre a destrución das torres xemelgas de Nova York. O 11 de setembro xa é o novo símbolo da nación, un punto de partida para falar de democracia e liberdade, a lembranza/proba de como a guerra foi –e é– necesaria. Pola información que dan nos medios de comunicación, é lóxico que moita xente xa confunda as causas do conflito en Iraq co que pasou en Nova York. Mais aínda así, moitos non teñen vontade de comprender nin a súa confusión nin máis solucións que a violencia. Quizais nun país que non promove o estudo doutras linguas agás o inglés⁷ é fácil afastarse de todos eses "outros" que non pode comprender. Un exemplo dese afastamento –intencionado?– é que o público cre, ou quere crer, que as tropas están en diferentes partes do mundo "para nos protexeren". Outro exemplo é que os

KATHLEEN MARCH

Profesora de Literatura latinoamericana e española na Universidade de Maine (EUA). Fundadora da Asociación de Estudos Galegos dos EUA

Michael Moore é un cineasta e escritor estadounidense, Palma de Ouro 2004 no Festival de Cannes coa súa película *Fahrenheit 9/11*, autor de libros e películas nas que denuncia á sociedade e poderes estadounidenses, en particular e con esta película, o contorno do Presidente George W. Bush e o seu entorno a raíz dos atentados do 11 de setembro de 2001 (ós que fai alusión o título, que xoga co da novela *Fahrenheit 451* de Ray Bradbury). Por dito motivo, a película premiada foi vetada pola Disney para a súa distribución nos EUA

bloqueos, sexan de Cuba ou doutro país, son admitidos como simples métodos de defensa e castigo merecido: pouco se comentan os efectos dos bloqueos. A perda de postos de traballo, non obstante, crea sentimentos negativos contra outros países e contra os inmigrantes que chegan impulsados deses países pola globalización dun NAFTA (Tratado Norteamericano de Libre Comercio) ou CAFTA (Tratado Centroamericano de Libre Comercio). O goberno condena os abusos dos dereitos humanos doutros países, mais ninguén parece saber da política do goberno guatemalteco ou salvadoreño, e moito menos sabe de actuacións históricas como a política de non intervención de Franklin Delano Roosevelt aló polos anos 30 que favorecía o fascismo franquista a pesar dos protestos de moitos grupos estadounidenses. Os que por solidariedade loitaron nas Brigadas Internacionais foron marxinaados ou vixiados pola FBI á súa volta como "antifascistas prematuros". Foi a non intervención o que permitiu o comezo da segunda Guerra Mundial. A *History Channel*, en troques, mostra unha verdadeira teima pola vida e obra de Hitler, esquecendo a axuda que prestou á política rooseveltiana.

No seu libro *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*, Noam Chomsky e Edward Herman identifican claramente o modelo dos medios de comunicación oficiais e como os seus obxectivos obedecen a causas económicas. Din estes autores que hai cinco filtros que determinan o tipo de noticias que se presentan: quen é dono do medio; as fontes de financiamento dos medios; as fontes de información (normalmente o goberno e o exército teñen os medios para produciren noticias continuamente); o *flak* ou esforzo por desacreditar os disidentes como loucos ou descontentos; e a ideoloxía anticomunista, ou agora máis ben antiterrorista, que explota o medo e odio do público.

Á primeira vista, pois, os medios de comunicación parecerían ser ironicamente inútiles como fontes de in-

formación e, se cremos que non hai saídas para a opinión pública, a esquerda daría a impresión de estar en vías de extinción. Mais non é posíbel afirmar a ausencia completa doutro modo de pensar e de responder. Mentres que algúns agardan un presidente novo e insisten en que un deles trae esperanza e cambios basicamente porque eles se encirran en seren esperanzados e desexan apaixonadamente que haxa cambios, outros combaterán o pesimismo con movementos de base, aos que se chaman *grassroots* en inglés. Por suposto que sempre houbo movementos populares: chámanse revolucións labregas, protestos do proletariado, sindicatos dos traballadores, folgas... Algúns rematan en conflito armado, outros nunha manifestación breve de descontento. Houbo momentos mellores que os actuais a respecto da capacidade ou do desexo de resistir ao *mainstream*.

Porén, o pensamento popular, ou de base, continúa e maniféstase nalgúns medios de comunicación e en certo modo podería verse como a alternativa a un partido político progresista a nivel nacional. Non afiliadas con ningún partido oficial, aínda que moitas veces empezan nas marxes da esquerda do Partido Demócrata, as organizacións de *mass media* populares, os seus locutores e voluntarios, forman unha rede sorprendentemente forte e ampla que trata temas de interese local e global. É máis: a súa perspectiva moi ampla, o artellamento do local co global, representa un modelo que talvez deberían seguir moitas axencias ou organizacións gobernamentais, aínda que non o fagan de momento. Dito doutro xeito: os medios de comunicación populares, no terreo local, levados maiormente por voluntarios, están moi relacionados con e – isto é importante – están colaborando con grupos que representan as preocupacións globais como o cambio climático, a fame, o dereito á libre expresión, o medio... Este enfoque global maniféstase na súa programación cultural, nas noticias

que dan e tamén nos seus proxectos de colaboración ou “irmandamentos”.

Para ilustrar este traballo de base nas comunidades, podemos empregar o exemplo dunha emisora popular, WERU⁹, que ten a súa base na pequena poboación de East Orland, situada nunha zona moi rural do Estado de Maine. WERU ten unha cadro de catro persoas que traballan a tempo completo e catro que traballan a tempo parcial, cunha rede de aproximadamente 150 voluntarios que desempeñan unha variedade de tarefas, desde axudar os locutores até seren eles mesmos os encargados da programación. Afirmo Chris Stark¹⁰: “Sempre traballei como voluntario en algo: o Corpo de Paz, programas de hospicio, grupos de traballadores migratorios, PICA... e traballei como coordinador de voluntarios para dúas organizacións de saúde. Son orixinario de Nova York. No colexio escoitaba emisoras populares na zona dese Estado e de Connecticut.” Adam Lacher¹¹ explica que traballa en WERU “en primeiro lugar porque a emisora me permite a liberdade de ser creativo e de experimentar coas miñas responsabilidades. Gusto de traballar para unha organización que ofrece información importante e programación musical diversa e importante para a nosa comunidade.” A Dirección está composta de 10 voluntarios e hai un Consello de 18 persoas con sesións abertas para que calquera poida opinar e influír na programación e actividades da emisora.

WERU empezou a transmitir na costa de Maine en 1988 e o primeiro patrocinador foi Noel Paul Stookey, do coñecido trío Peter, Paul & Mary. En 1997 mudouse WERU a East Orland onde ten a súa sede actual nunha casaña modesta. Resumindo o que afirma na súa páxina web, é: “un servizo radiofónico mediante unha emisora popular, sen afán de lucro, sen anuncios comerciais, levada por voluntarios e apoiado polo público”. Pretende ser: “unha voz composta de moitas voces”. Comenta o responsábel, Matt Murphy: “Traballo en WERU porque a

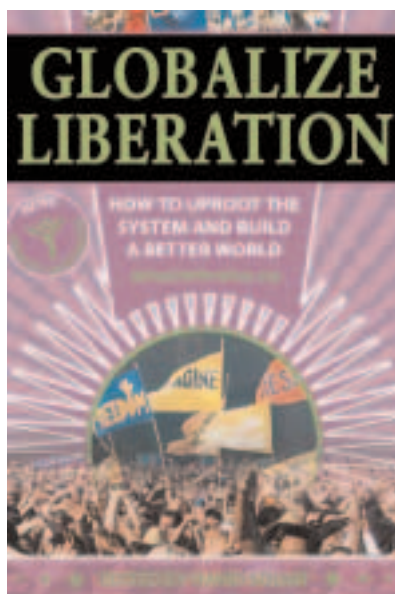
comunicación é unha necesidade humana fundamental e porque a radio popular ofrece un medio de comunicación de base que é relevante, que ten razón de ser e que é democrático. Abrangue xente de todos os tipos, idades e orixes, xente que desexa comunicar e crear comunidade, tanto como produtores de programación como público. É atractiva a radio popular precisamente pola súa capacidade de abranguer todos.” Os membros da comunidade que queren propor e presentar programación ou que queren traballar noutras capacidades que requiran coñecementos técnicos reciben a formación correspondente. O acceso ás ondas é aberto a individuos, músicos, organizacións sen afán de lucro e di WERU que: “a radio da comunidade é un lugar onde a xente pode compartir música, información, ideas e máis...”. Nunha palabra: WERU quere ser un recurso para a construción de comunidades dentro do Estado de Maine. Opina Stark que: “É un lugar fantástico para traballar porque é unha emisora non xerárquica, onde os voluntarios están implicados na toma de todas as decisións, desde a programación, as finanzas, as novas tecnoloxías e máis. Ao meu ver, a comunidade de voluntarios e membros de WERU é un fato de xente que comprenden que somos cidadáns do mundo e recoñecen a importancia de estarmos o máis informados posíbel sobre o mundo no que vivimos.”

Os poucos empregados e os moitos voluntarios forman comités que fan recomendacións, organizan actividades e sempre toman as decisións por consenso. O apoio financeiro vén do público, os membros (hai máis de 2.500), a *Corporation for Public Broadcasting* e eventos especiais organizados co fin de recadar fondos. Aínda sendo unha emisora pequena, WERU é, no entanto, membro da *National Federation of Community Broadcasters* [Federación Nacional de Emisoras Populares], da *Maine Association of Broadcasters-AMARC*¹² [A Asociación de Maine de Emisoras -

Non afiliadas con ningún partido oficial, as organizacións de *mass media* populares, os seus locutores e voluntarios, forman unha rede sorprendentemente forte e ampla que trata temas de interese local e global

A campaña contra a guerra de Iraq é un dos eixos de actuación da esquerda americana

No plano teórico e na axitación social, a sociedade americana ten pulso e trata de buscar as súas propias formas de loita axeitadas a súa situación

AMARC'] e da *Maine Association of Non-Profits* [Asociación de Maine de Organizacións sen Afán de Lucro]. Tamén formou parte do grupo fundador da *Grassroots Radio Coalition* [A Coalición Popular da Radio]. WERU adoita montar unha mesa informativa en eventos como o festival Hope, o Festival de Blues do Atlántico Norte, o Festival *Full Circle* de Blue Hill, o *American Folk Festival* de Bangor e a Feira *Common Ground* de Unity, Maine. Tamén organiza ao redor de 10 concertos musicais cada ano.

A programación de WERU é moi variada e inclúe música celta, internacional, latina, indie rock, africana, infantil, árabe, latina. Tamén hai programas como *open mike* [‘micrófono aberto’] onde chaman e opinan persoas do público, sátira, e diversos programas de noticias, incluíndo *Free Speech Radio News*³ e *Democracy Now!*⁴ Di Matt Murphy que: “Un dos logros principais de WERU, nos seus vinte anos de vida, é o xeito en que creou e sostivo un foro para toda clase de expresión musical, política e persoal. Temos programas sobre como criar os nenos, a enerxía renovábel, o desenvolvemento da comunidade, os políticos e como facer que sexan responsables, como construír barcos, a atención médica, os comercios familiares, o medio... . Temos programas de jazz, folk, hiphop, reggae, internacional, indíxena, country, techno... Todo iso prodúcenos voluntarios que animan o noso foro con ideas valiosas.” *Democracy Now!* é “a syndicated program of news, analysis and opinion” que se emite por máis de 700 redes de Norteamérica. É, á súa vez, o programa modelo de Pacifica Radio. Fundada en 1996, a locutora principal de *Democracy Now!* é Amy Goodman. Esta emisora trata os temas pouco comentados ou os que son marxidados polos medios de comunicación oficiais, como por exemplo o verdadeiro problema do quecemento global e o activismo antiguerra⁵. Non admite financiamento por parte das corporacións nin a *Corporation for Public Broadcasting*,

Na Convención Nacional do Partido Republicano de 2008, varios membros foron detidos, incluíndo Amy Goodman, por “probábel incitación á desorde”, porque filmaban como a policía detiña a xente. Goodman entrevistou Lori Berenson no cárcere de Perú, e *Democracy Now!* entrevistou Hugo Chávez, Evo Morales, Norman Finkelstein (fillo de dous sobreviventes do Holocausto e pro-palestino), Noam Chomsky, Edward Said e moitos máis. Goodman asistiu á manifestación contra a guerra en Iraq en Bangor, Maine (setembro 2008) e foi transmitida a súa intervención por WERU.¹⁶

Democracy Now! afirma a necesidade de ter medios de comunicación independentes, explicando que nas dúas décadas recentes houbo unha concentración sen precedentes dos medios de comunicación en poucas corporacións. Nos anos 80, dominaban 50 conglomerados; en 2000, só quedaban 6 que controlan todos os medios oficiais. Subliñamos que estes medios oficiais teñen legalmente a obriga nos Estados Unidos de maximizaren as ganancias dos seus accionistas. De Goodman se di que é a voz da radio da esquerda privada dos seus dereitos. É coñecida tamén polo seu traballo sobre Timor Leste e Nixeria. Como WERU, hai moitas emisoras independentes que retransmiten a programación, ou parte dela, de *Democracy Now!*¹⁷

Este grupo de Goodman está asociado con Pacifica Radio, unha rede de cinco emisoras sen anuncios comerciais apoiada polo público. Foi a primeira rede pública nos Estados Unidos e ten os arquivos sonoros máis antigos do país. Parte da súa programación é *The War Comes Home* [‘A Guerra Volta á Casa’], un proxecto de KPFA Radio que fala dos custos humanos da guerra en Iraq, un tema que rara vez se presenta nos medios de comunicación oficiais, moito menos desde a perspectiva dos iraquís. Lembremos por exemplo, o asunto de Abu Ghraib e a falta de comentario público ou a destrución dun

importante museo de arte iraquí, xunto cos esforzos do grupo Blackwater¹⁸. Algunhas persoas saben polo menos que se está a falar dunha Disneylandia preto de Bagdad...¹⁹

Democracy Now! Ocupa, deste xeito, unha parte importante da programación de WERU de luns a venres, xunto con *Free Speech Radio News*, unha radio de noticias independente de cobertura nacional e internacional cunha temática de paz e xustiza social. Claramente WERU, e outras radios similares por todo o país, está integrado nunha rede radiofónica a nivel nacional que de moitas maneiras presenta desafíos á versión do Estado e cuestiona os intereses dos medios oficiais. Promove o que se denomina *citizen journalism* [‘o xornalismo dos cidadáns’] por medio dos chamados *Indymedia centers*²⁰ e, como obxectivo xeral, anima o seu público a opinar e/ou reaccionar. Algúns dirían que é un exemplo da *New Left*²¹. Así, WERU é un exemplo dunha canle de expresión para os que non admiten a ‘historia ou política oficial’ que mencionamos ao comezo, á vez que dá cabida a outras perspectivas. Opina Stark que: “Nos últimos oito anos a radio pública perdeu o norte e prestouse á mentalidade do tipo ‘choque e admiración”. Coa súa emisión de alcance limitado, a casaña de East Orland –unha melloría en comparación coa primeira sede, que fora un poleiro– permite pór a comunidade local en contacto con comunidades nacionais e internacionais. Faino a través dos programas a nivel nacional xa mencionados, mais tamén emprega outros métodos para artellar os ámbitos local e internacional. Cumpre mencionarmos un proxecto internacional en particular: a colaboración de WERU con MOFGA (*Maine Organic Farmers and Gardeners Association*)²² e PICA (*Peace Through Interamerican Community Action*)²³. Como tres ‘irmás’, traballan en relación co Salvador. Fundada en 1984, PICA (antes *Peace in Central America*)²⁴ estableceu unha relación con Carasque, un pequeno núcleo de poboación preto da fronteira

con Honduras en 1991²⁵. En 2006, WERU irmandouse con Radio Sumpul, en Guarjila, non lonxe de Carasque. MOFGA, unha agrupación de pequenos agricultores orgánicos preocupada por cuestións do medio e sustentabilidade, comezou a traballar con CORDES²⁶ e CCR²⁷ no Salvador e trata temas como proxectos de minaría a ceo aberto das empresas canadenses e os seus efectos daniños na poboación ou no medio.

En 2007 unha delegación de dereitos humanos con representantes das tres colaboradoras de Maine desprazouse para o xuízo do grupo chamado “Os 14 de Suchitoto”, acusados de terrorismo por protestaren en contra da privatización da auga, cunha lei antiterrorismo semellante á dos Estados Unidos. Os de Suchitoto foron soltos, aínda que pouco despois fose asasinado un deles, polo que quedan 13. Os grupos de Maine tratan de dar a coñecer o que está a pasar no Salvador e de manter o interese do público por temas como as eleccións de 2009, ao tempo de manter conversas cos políticos a respecto do CAFTA, a importación de produtos feitos nas maquinadoras... WERU emitiu programas de Radio Sumpul mentres funcionaba o equipo e agora traballa para axudala a renovar o equipo danado. Esta emisora de comunidade foi a única das moitas que xurdiron despois da guerra civil que non foi pechada polo goberno salvadoreño. Anota Lacher, que foi membro da delegación ao Salvador en febreiro de 2007 comenta: “Fixen a carreira de Asuntos Internacionais, espe-

As protestas contra a política de Bush foron constantes durante todo o seu mandato

O que pase no interior de América repercutirá nos recantos máis alonxados do planeta. Por iso os pobos do mundo se manifestan contra o presidente deste país que non sendo o seu, goberna tamén a súa vida. Manifestación na Arxentina contra a visita de Bush

cializándome en Ciencias Políticas e estou moi contento de poder aplicar os meus estudos de maneira directa coa xente da comunidade de aquí, de Maine, e ao mesmo tempo coa nosa emisora irmá no Salvador, Radio Sumpul.”

En outubro houbo unha xuntanza nacional en Bangor de Cidades Irmás EUA/O Salvador, organizada coa colaboración de WERU, MOFGA e sobre todo PICA. Cada entidade ten un papel específico dentro da agrupación e traballan para difundir a información sobre por qué as comunidades dun Estado como Maine - rural e en moitos sentidos afastado de preocupacións internacionais - en realidade está moi afectado pola política exterior. Recentemente houbo un intento de consolidar o irmandamento aínda máis mediante un logotipo conxunto proposto por unha voluntaria:²⁸

PICA ten un programa que se chama “*kNOw US and THEM*” [‘coñéceos e coñécenos’], cun xogo de letras para que se lea tamén “*No US and THEM*” [‘que non haxa eles vs. nós’] que intenta ligar o da inmigración co tema dos acordos de comercio, xa que moita xente de Maine (e do resto dos Estados Unidos) non sabe como están relacionados, como a emigración é provocada pola suposta creación de empregos mediante a deslocalización das fábricas. Mesmo os que se preocupan polos problemas dos acordos e das persoas afectadas por eles adoitan traballar en dúas bandas en vez de se xuntaren para analizaren mellor como o NAFTA e o CAFTA afectan o empre-

go neses países, provocando a emigración xunto cun rexeitamento dos novos residentes. Tanto en Maine como no Salvador ou outros países latinos hai traballadores desprazados con problemas de todo tipo. Unha rama de PICA, *Youth Adelantando*, está composta de xente nova que promove programas de información nos colexios, formando así activistas desde unha idade máis temperá.

Maine, como outras partes dos Estados Unidos, perde postos de traballo e percebe que está a medrar o número de inmigrantes e traballadores migratorios sen saber cantos hai nin onde están nin se son legais ou ilegais. A chegada é inevitábel: Maine ademais linda con Canadá, pola que pasan o son detidos moitos documentados e indocumentados. A pesar de ser un Estado rural, está mudando de perfil racial e lingüístico: o castelán comeza a ser unha lingua cuxo coñecemento resulta ser imprescindible nos cárceres, nos hospitais e nos centros de ensino por ser o grupo que máis medra en Maine o dos hispanos²⁹. WERU ofertou unha programación en castelán e procura ter máis contacto coa poboación latina do Estado. Xunto cos hispanos, chegan máis haitianos e outros grupos que están a mudar o aspecto dunha zona rural que no pasado tiña catro linguas indíxenas, o contacto cos franceses que deixou a forte pegada da lingua francesa na zona e inclusive a presenza dos pescadores vascos que chegaron a crear unha lingua *pidgin* na lingua da tribo míkmaq. Mais estes elementos fican esquecidas ou non difundidas como do xeito que deberían. O máis valioso de WERU é que valora o pasado e o presente: hai un espazo na súa programación para tratar temas moi locais e están convencidos asemade de que os temas internacionais tamén son relevantes. Xunto con outros grupos como MOFGA e PICA, os medios de comunicación populares como WERU son a resposta aos medios que moito din e nada informan. Son o lugar onde quizais a opinión pública máis aberta e ampla pode efectuar mudanzas nunha

Houbo unha concentración sen precedentes dos medios de comunicación en poucas corporacións. Nos anos 80, dominaban 50 conglomerados; en 2000, só quedaban 6 que controlan todos os medios oficiais

política de Estado que moitos querían cambiar. Di Adam Lacher que: "WERU serve de modelo a outras organizacións sen afán de lucro que son socialmente responsábeis. Poden emularnos e colaborar connosco." *Peppers-pray Productions*, formado pouco despois dos grandes protestos en Seattle contra a Organización Mundial do Comercio³⁰ cando o *Independent Media Center*³¹ dixo "*don't hate the media, be the media*" ['non odies os medios de comunicación; sé ti os medios de comunicación'] e mantén unha organización sen afán de lucro, con material con *copyleft*³², á disposición de quen quixer utilízalo para efectuar cambios sociais de maneira gratuíta. Chris Stark afirma de modo optimista que: "Coido que sempre haberá interese neste planeta na radio non comercial, de base, levada por voluntarios." Pensemos, pois, que por pequena que sexa unha emisora de radio, aínda que o seu alcance de público non for moi grande, pode influír moito na opinión pública e sobre todo se sabe integrarse nunha rede nacional de emisoras e persoas que xa non admiten que se 'fabrique o acordo' da xente. Adam afirma que: "Sei que o traballar aquí pode dar pé a cambio tanxíbel, verdadeiro. É bo que os desta zona saiban que somos enxeñosos e xenerosos." É preciso irmandar os pobos de casa cos de lonxe, e cun pé no ámbito local e co outro no ámbito global, que manteñen vivos os medios de comunicación de base como WERU manteñen viva para moitos a esperanza de que haxa efectivamente cambios na maneira de facer política. Di Matt Murphy, o responsábel: "Teño a esperanza de que no futuro WERU siga a ser un foro radiofónico para a diversidade e a democracia e que chegue a ser un recurso multimedia para a comunidade, empregando o internet e as novas tecnoloxías para construímos e celebrarmos a comunidade nosa aquí no este de Maine." ■

despois de pedir axuda, rematou o discurso co comentario "*George Bush doesn't care about black people*", cousa que desconcertou o xornalista que o acompañaba. O "*doesn't care*" converteuse en "*doesn't like*" (moito máis forte) na canción. <http://www.spike.com/video/kanye-west-attacks/2678975>

² <http://www.youtube.com/watch?v=UGR-cEXtLpTo>. Vídeo producido por submedia.tv e cantado polo dúo *The Legendary K.O.* 'Una película de Franklin López' abre o vídeo.

³ *The Daily Show*. <http://www.thedailyshow.com/> >

⁴ *The Colbert Report*. <http://www.colbertnation.com/home> >

⁵ http://www.nbc.com/Saturday_Night_Live/

⁶ *Outfoxed: Rupert Murdoch's War on Journalism*. Director: Robert Greenwald (2004). Di Amazon.com que *Outfoxed* "uses the inflammatory tactics of the Fox News Channel to demonstrate the conservative bias that's handed down by Fox's owner, media mogul Rupert Murdoch". <http://www.amazon.com/Outfoxed-Rupert-Murdochs-War-Journalism/dp/B0002HDXTQ>.

⁷ A *National Education Association* vén de se preguntar: "What does it say about America that we are the only industrialized nation that routinely graduates high school students who speak only one language? Frankly, it says that if you want to talk to us [...] you'd better speak English. The fact that we're woefully behind in world language skills has long registered somewhere between, "Hmmm," and "yeah, so?" on the national priority gauge." <http://www.nea.org/neatoday/0810/worldlanguages.html>.

⁸ Noam Chomsky e Edward S. Herman, *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. NY: Pantheon Books, 1988.

⁹ O Director Xeral é Matt Murphy. Emite en 89.9 FM Blue Hill ou 102.9 Bangor, Páxina web: <http://www.weru.org/> onde se pode escoitar por internet nas zonas onde non chegan as ondas da radio.

¹⁰ *Office Manager & Volunteer Coordinator* ['Responsábel do Persoal e Coordinador de Voluntariado']

¹¹ *Underwriting & Publications Manager* ['Responsábel de Promoción e Publicacións']

¹ Nun chamamento ao público a facer doazóns á Cruz Vermella. West tiña un pequeno guión que debía seguir. No entanto,